

Розділ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

УДК 343.211.343.236

В.М. Бурдін

**ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ
ЗА НЕЗАКІНЧЕНИЙ ЗЛОЧИН**

Розглянуто спірні питання призначення покарання за готування до злочину та замах на злочин. Запропоновано удосконалення кримінального законодавства України в частині, що стосується призначення покарання за незакінчений злочин.

Ключові слова: готування до злочину, замах на злочин, кримінальна відповідальність, покарання.

Рассмотрены спорные вопросы назначения наказания за приготовление к преступлению и покушение на преступление. Сформулированы конкретные предложения по усовершенствованию уголовного законодательства Украины, касающиеся назначения наказания за неоконченное преступление.

Ключевые слова: наказание, покушение на преступление, приготовление к преступлению, уголовная ответственность.

Author considers disputable issues of punishment infliction for crime preparing and attempting. Improvement of the criminal legislation of Ukraine concerning the inchoate crime punishment infliction is proposed.

Key words: crime preparation, crime attempt, criminal responsibility, punishment.

Тривалий час у вітчизняному кримінальному законодавстві не було передбачено жодних особливостей призначення покарання чи обрання іншої форми кримінальної відповідальності у випадку вчинення готування до злочину чи замаху на злочин. В чинному КК України законодавець спершу також залишав такий підхід незмінним. В першій своїй редакції в ст. 68 КК України, яка безпосередньо присвячена правилам призначення покарання за незакінчений злочин, законодавець зазначав, що при призначенні покарання за незакінчений злочин суд повинен брати до уваги загальні засади призна-

чення покарання, враховувати наявність обставин, які обтяжують і пом'якшують покарання, враховувати ступінь тяжкості вчиненого особою діяння, ступінь здійснення злочинного наміру та причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця.

Проте через кілька років після введення в дію КК України законодавець змінив свою позицію щодо правил призначення покарання за незакінчений злочин. Так, зокрема, Законом України від 15 квітня 2008 р. "Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності" ст. 68 КК України була доповнена новими частинами, в яких передбачено обов'язкове скорочення максимального строку або розміру покарання за незакінчений злочин. Відповідно до цих змін за готування до злочину строк або розмір покарання не може перевищувати половини максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК України (ч. 2 ст. 68), а за замах на злочин - двох третин відповідно (ч. 3 ст. 68).

На перший погляд такі законодавчі новели не повинні би викликати застережень, оскільки в теорії кримінального права пануючою є точка зору про те, що незакінчений злочин завжди є менш небезпечним порівняно з відповідним закінченим злочином, крім того, прийняття вказаних положень відбувалося під гаслами реалізації принципу гуманізму, що, як правило, завжди позитивно сприймається і підтримується в суспільстві. Крім того, якщо раніше питання про особливості призначення покарання за незакінчений злочин перебувало виключно в площині індивідуалізації кримінальної відповідальності, то на сьогодні законодавець забезпечує його диференціацію. Відомо ж, що передумовою належної індивідуалізації кримінальної відповідальності повинна бути її належна диференціація. Отже, і з цього погляду обраний законодавцем новий підхід стосовно правил призначення покарання за незакінчений злочин можна було би розглядати як позитивну динаміку в розвитку кримінального законодавства України. Однак, дослідивши наведені положення, вчені помітили те, що вони породили цілу низку не існуючих раніше проблем, які стосуються правил призначення покарання за незакінчений злочин. Спробуємо розглянути їх і висловити свою думку щодо їхнього можливого вирішення. Одразу зробимо застереження, що порядок аналізуваних нами проблемних ситуацій в даному випадку не визначатиме їхньої важливості ні для теорії кримінального права, ні для правозастосування.

Мабуть, одним з перших спірних моментів, на який звернули увагу і вчені, і практики було питання про можливість реалізації положень ч. 2 та 3 ст. 68 КК України щодо тих злочинів, за які в санкції статті Особливої частини КК України передбачено довічне позбавлення волі. З формальної точки зору наведені положення про необхідність скорочення покарання у таких випадках не можуть бути реалізовані, оскільки довічне позбавлення волі як не строковий вид покарання не може мати певних частин у виді однієї другої чи двох третин. Саме з таких міркувань очевидно виходив і Пленум Верховного Суду України, який в п. 6¹ постанови "Про практику призначення судами кримінального покарання" від 24 жовтня 2003 р. № 7 (із змінами, внесеними постановами Пленуму Верховного Суду України № 18 від 10 грудня 2004 р., № 8 від 12 червня 2009 р., № 11 від 6 листопада 2009 р.) вказав, що правила про скорочення максимального розміру або строку покарання, передбачені у ч. 2 та 3 ст. 68 КК України, не застосовуються у випадку вчинення особою злочину, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі. На наш погляд, з формальної точки зору така правова позиція Пленуму є цілком правильною. Разом з тим, ситуація, коли за незакінчений злочин не може бути скорочене покарання, всупереч загальній законодавчій позиції є нетиповою. Адже, якщо обґрунтовувати положення, передбачені в ч. 2 та 3 ст. 68 КК України, тим, що незакінчений злочин завжди є менш небезпечним, ніж відповідне закінчене посягання, то наявність винятків з загального правила про необхідність скорочення покарання за незакінчений злочин навряд чи може бути логічно обґрунтована. Адже не можливо пояснити чому саме в одних випадках законодавець вважає, що незакінчений злочин є менш суспільно небезпечним порівняно з відповідним закінченим злочином, а в інших випадках фактично дозволяє суду прирівняти його до закінченого злочину і призначити максимально тяжке покарання, причому найтяжче в системі покарань.

Помічаючи цю проблему, В.І. Тютюгін слушно вважає, що вона знаходиться в площині подальшої диференціації кримінальної відповідальності за незакінчений злочин і підтримує позицію російського законодавця, який в ч. 4 ст. 66 КК Російської Федерації безпосередньо передбачив положення про те, що у випадку незакінченого злочину довічне позбавлення волі не призначається [1, с. 320]. Аналогічну думку висловлює в своєму дисертаційному дослідженні і Л.С. Шутяк, щоправда, він пропонує передбачити положення, згідно якого довічне позбавлення волі не може бути призначене за замах на злочин, проте покарання у виді позбавлення волі на певний строк у та-

ких випадках, на його думку, може призначатися на строк до двадцяти п'яти років [2, с. 13]. В цілому ми підтримуємо позицію вчених щодо необхідності законодавчого вирішення питання про неможливість застосування довічного позбавлення волі за незакінчений злочин, оскільки, очевидно, що покладатися у таких випадках лише на суддівський угляд і сподіватися на те, що суд не призначить довічне позбавлення волі за незакінчений злочин, було б неправильно. Щоправда, тут необхідно відзначити те, що положення КК Російської Федерації, до якого адресує В.І. Тютюгін, зумовлює інше спірне питання про те, чи повинні в такому випадку застосовуватися відповідні коефіцієнти для скорочення максимального строку чи розміру покарання, які передбачені відповідно у випадку вчинення готування до злочину і замаху на злочин в КК Російської Федерації, чи той факт, що довічне позбавлення волі не може бути застосоване і є тим особливим видом пом'якшення покарання в таких випадках і вже не потребує скорочення іншого покарання (позбавлення волі на певний строк).

Непослідовною видається позиція законодавця, який в ст. 15 КК України виділяє два види замаху на злочин – закінчений та незакінчений, проте не пов'язує з таким поділом жодних кримінально-правових наслідків, крім формули кваліфікації, яка при закінченому замаху повинна містити посилання на ч. 2 ст. 15, а при незакінченому на ч. 3 ст. 15 КК України. Розглядаючи це питання в контексті скорочення максимального строку чи розміру покарання за незакінчений злочин, деякі вчені пропонують передбачити диференціацію критеріїв пом'якшення покарання при закінченому і незакінченому замаху на злочин [3, с. 65]. Щоправда, інші вчені заперечують не тільки необхідність встановлення різних коефіцієнтів скорочення покарання за закінчений і незакінчений замах, але й необхідність самого поділу замаху на закінчений і незакінчений, вважаючи при цьому, що при вирішенні питання про призначення покарання до уваги треба брати причини, через які злочин не було завершено, а не те, чи виконала особа всі діяння, "які вважала необхідними" [2, с. 5-6].

Разом з тим, поки така диференціація видів замаху на злочин проводиться законодавцем, очевидно, що логіка підказує про її незавершений характер, оскільки незрозумілим залишається її кримінально-правове значення в тому числі і для призначення покарання. Звісно, що в даному випадку можна припустити, що в межах індивідуалізації кримінальної відповідальності суд повинен би враховувати те, що закінчений замах є, за загальним правилом, більш небезпечним, ніж закінчений. Проте, якщо законодавець проводить диферен-

ціацію родового поняття замаху, виділяючи два видових поняття – закінченого та незакінченого замаху, незрозуміло, чому він не забезпечує при цьому диференціацію кримінально-правових наслідків цих видів замаху на злочин, залишаючи це питання виключно в сфері індивідуалізації кримінальної відповідальності.

Наступною проблемою, яка виникає при аналізі положень ч. 2 та 3 ст. 68 КК України, є проблема про застосування коефіцієнтів скорочення покарань лише щодо найтяжчого з тих, що передбачені в санкції відповідної статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України. Так, зокрема, розглядаючи положення КК Російської Федерації про обов'язкове скорочення максимального розміру чи строку покарання, передбаченого в санкції статті Особливої частини КК, у разі вчинення готування до злочину чи замаху на злочин, О.М. Ніколаєва вважає їх недосконалими саме з огляду на неможливість застосування коефіцієнтів скорочення щодо всіх видів покарань, передбачених в санкції відповідної статті. На її думку, положення про скорочення покарань повинні стосуватися не лише максимально тяжкого покарання, але й всіх альтернативних покарань. Адже в тих випадках, коли суд призначає за вчинення незакінченого злочину більш м'яке альтернативне покарання, передбачене в санкції, фактично ніякого пом'якшення кримінальної відповідальності за незакінчений злочин не відбувається [4, с. 194-195]. З огляду на це, окремими російськими вченими висувуються пропозиції про уточнення цих положень вказівкою на обов'язкове застосування пом'якшувальних коефіцієнтів для всіх видів покарань, передбачених в санкції статті Особливої частини [5, с. 74; 6, с. 61].

Аналогічна ситуація існує і в КК України і на неї також вже звернули увагу українські вчені. Розглядаючи законодавчий підхід щодо пом'якшення покарання за незакінчений злочин, В.І. Тютюгін недоліком відповідних законодавчих положень вважає неможливість застосування пом'якшення альтернативних покарань. Мова йде про те, що правило про скорочення стосується чомусь лише найбільш тяжкого покарання, передбаченого в санкції статті Особливої частини, а інші альтернативні покарання до уваги не беруться, так само не беруться до уваги і додаткові покарання [1, с. 321-322].

Існуюче на сьогодні положення про скорочення строку або розміру лише максимально тяжкого покарання, передбаченого в санкції статті, допускає можливість призначення однакового розміру чи строку покарання за закінчений і незакінчений злочин з числа альтернативних покарань, що спотворює саму законодавчу ідею гуманізації кримінальної відповідальності у випадку вчинення незакінченого злочи-

ну. Крім того, формально не виключена ситуація, коли суд може за незакінчений злочин призначити більш суворе альтернативне покарання, ніж за відповідне закінчене посягання. В цьому контексті необхідно нагадати також і про те, що кримінальна відповідальність не обмежується лише покаранням, а має і інші форми прояву [7, с. 64-74]. Тобто цілком правомірно можна поставити питання про гуманізацію і інших форм кримінальної відповідальності, крім покарання. Наприклад, мова може йти про скорочення іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням у випадку вчинення незакінченого злочину, про розширення підстав застосування примусових заходів виховного характеру у випадку вчинення незакінченого злочину неповнолітнім тощо. Поки що і щодо розглядуваної проблеми залишається сподіватися лише на судовий угляд, зокрема, на те, що суд не призначить за незакінчений злочин більш тяжкого альтернативного покарання, ніж за аналогічне закінчене посягання, а також в межах індивідуалізації кримінальної відповідальності за незакінчений злочин знайде можливості для пом'якшення інших її форм. Хоча, безумовно, що і це питання потребує законодавчого втручання адже, як відомо, належна індивідуалізація можлива лише за попередньої належної диференціації кримінальної відповідальності.

Що ж до концептуальних недоліків законодавчого підходу щодо механічного скорочення при незакінченому злочині максимального строку або розміру найбільш тяжкого покарання, необхідно звернути увагу також і на те, що при такому скороченні суттєво звужується сфера диференціації кримінальної відповідальності і як наслідок індивідуалізації кримінальної відповідальності за незакінчений злочин, особливо у тих випадках, коли в санкції передбачено лише одне основне покарання у виді позбавлення волі на певний строк. В таких випадках, за твердженням окремих вчених, фактично спостерігається повернення до абсолютно визначених санкцій [6, с. 60]. Так, наприклад, про яку індивідуалізацію кримінальної відповідальності може йти мова, якщо особа, винна у готуванні до вчинення контрабанди (ч. 1 ст. 14 - ч. 1 ст. 201 КК України), при застосуванні відповідного коефіцієнту скорочення максимальної межі покарання може бути засуджена лише до позбавлення волі на строк від трьох до трьох з половиною років? Таким чином, при такій "механічній гуманізації", яка полягає лише в скороченні строків та розмірів покарання, може відбуватися абсолютно протилежний ефект від бажаного. Принагідно зауважимо, що саме таку ситуацію ми маємо з неповнолітніми злочинцями, коли механічне скорочення кількості покарань, які мо-

жуть бути застосовані до них, фактично призвело до посилення їх кримінальної відповідальності, адже альтернативні позбавленню волі покарання у більшості випадків просто не можуть бути призначені неповнолітнім, особливо тим, які вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років [8, с. 153-156].

При застосуванні відповідних коефіцієнтів скорочення максимального покарання вчені помітили можливість виникнення ситуації, коли фактично отриманий строк вже скороченого покарання виявляється нижчим від найнижчої межі відповідного покарання, передбаченого в санкції статті [1, с. 321-322]. Водночас, відомо, що призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, окремо регламентується в ст. 69 КК України і вимагає наявності декількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, і, крім того, урахування судом особи винного щодо якого вирішується питання про таке пом'якшення. Розуміючи, що застосування коефіцієнтів скорочення при призначенні покарання за незакінчений злочин може призвести до того, що скорочена межа покарання буде меншою за мінімальний розмір цього покарання в статті Загальної частини КК, окремі вчені пропонують в таких випадках передбачити правило про призначення іншого більш м'якого покарання [3, с. 66]. На наш погляд, необхідно в даному випадку брати до уваги те, що незважаючи на те, що при скороченні покарання за незакінчений злочин відповідно до вимог ст. 68 КК України може виникнути ситуація, яка зумовлює аналогічний правовий наслідок, що і застосування ст. 69 КК України, підстави такого скорочення в названих нормах абсолютно різні.

З цього приводу треба відзначити, що в чинному КК України законодавець сформулював декілька кримінально-правових норм, які передбачають можливість істотного пом'якшення покарання з виходом за межі санкції статті Особливої частини. Мова йде не тільки про вже згадані ст. 69 та ст. 68 КК України, але й про ст. 69¹, яка також встановлює обов'язковий коефіцієнт скорочення максимального розміру чи строку покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання, передбаченими пунктами 1 та 2 частини першої ст. 66 КК України, відсутності обставин, що обтяжують покарання, а також при визнанні підсудним своєї вини. Крім того, в розділі XV Загальної частини КК України "Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх" існує ціла низка кримінально-правових норм, які стосуються скорочення строків та розмірів покарань, що можуть

бути призначені неповнолітнім злочинцям. З огляду на наявність цих кримінально-правових норм в науці кримінального права небезпідставно виникло питання про можливість їх одночасного застосування при призначенні покарання. Наприклад, чи можливо двічі застосувати відповідний коефіцієнт скорочення покарання на підставі ч. 3 ст. 68 та ст. 69 КК України, якщо особа вчинила замах на злочин і при цьому є декілька обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, та інші необхідні підстави, передбачені в ст. 69 КК України?

Одні вчені вважають, що для вирішення цього питання необхідно застосовувати правила про конкуренцію кримінально-правових норм [9, с. 21-23; 10, с. 411-412]. Інші, навпаки, заперечують наявність у таких випадках конкуренції, вважаючи, що вона неможлива між регулятивними нормами, якими в даному випадку є норми про правила призначення покарання [11, с. 54-64]. На думку В.І. Тютюгіна одночасне застосування вказаних норм не суперечить вимогам КК України, адже у них встановлені різні підстави для пом'якшення покарання. Вчений вважає, що у випадку незакінченого злочину суд спершу повинен застосувати відповідний коефіцієнт скорочення, передбачений для певного виду незакінченого злочину, і вже потім ще раз відповідно до вимог ст. 69¹ КК України скоротити покарання [1, с. 322-323].

На нашу думку, правильну позицію в цьому відношенні займають ті вчені, які заперечують існування в даному випадку конкуренції кримінально-правових норм, вважаючи за можливе поетапне пом'якшення покарання (застосування відповідних коефіцієнтів скорочення) за наявності відповідних підстав. Адже в тих випадках, коли у справі є декілька обставин, які пом'якшують покарання, суд не вирішує питання про те, яку саме з декількох обставин треба брати до уваги при пом'якшенні покарання, а враховує їх сумарно. Таку саму позицію займає і законодавець, коли сумарна кількість певних обставин враховується ним для диференціації кримінальної відповідальності при конструюванні кримінально-правових норм, передбачених в ст.ст. 69, 69¹ КК України. На наш погляд, якщо і говорити про можливість конкуренції регулятивних кримінально-правових норм Загальної частини КК України, то очевидно, що це питання можна ставити лише в тих випадках, коли відповідні норми регулюють одну і ту ж саму ситуацію. Проте в розглядуваному випадку цього немає. Адже кожна з передбачених кримінально-правових норм передбачає самостійні підстави для скорочення строку чи розміру покарання. Зрозумі-

міло, що у таких випадках одна і та ж сама обставина, що пом'якшує покарання, не повинна враховуватися двічі в межах різних кримінально-правових норм, які передбачають пом'якшення покарання.

Тобто законодавець, встановлюючи обов'язкові коефіцієнти скорочення покарання за незакінчений злочин, вважає, що в будь-якому випадку (при типовій ситуації готування до злочину чи замаху на злочин) суспільна небезпека незакінченого злочину є значно меншою, ніж відповідного закінченого посягання. Разом з тим, це жодним чином не означає, що не потрібно враховувати інших обставин, які впливають на суспільну небезпеку незакінченого злочину, відхиляючи її від типового рівня. Адже, якщо у справі про незакінчений злочин є обставини, які пом'якшують покарання, суд зобов'язаний їх врахувати, після застосування відповідного коефіцієнту скорочення максимального строку чи розміру покарання, передбаченого в санкції статті Особливої частини КК України. Так само суд не повинен ігнорувати і сукупність обставин, що пом'якшують покарання, на основі яких законодавець диференціює кримінальну відповідальність, конструюючи окремі кримінально-правові норми, які передбачають обов'язкові коефіцієнти скорочення покарання, передбачені, зокрема, в ст.ст. 69, 69¹ КК України.

Тобто, при вирішенні питання про призначення покарання за незакінчений злочин суд спершу повинен застосувати відповідний коефіцієнт скорочення максимального строку чи розміру покарання відповідно до вимог ст. 68 КК України, а згодом за наявності інших обставин, які пом'якшують покарання, застосувати коефіцієнти скорочення, які впливають зі ст. 69 чи ст. 69¹ КК України. Звісно, що в такому випадку фактично отримане покарання з урахуванням такого подвійного застосування коефіцієнтів скорочення може бути надто вже "м'яким", але ця проблема стосується законодавця, зокрема, доцільності встановлення стількох видів кримінально-правових норм, які передбачають скорочення розмірів чи строків покарання. Аналогічно повинно вирішуватися питання про скорочення покарання за незакінчений злочин, якщо його вчинено неповнолітнім. В такому випадку, перш за все, треба брати до уваги скорочені строки та розміри покарань, які передбачені для неповнолітніх злочинців у випадку вчинення ними закінченого злочину, потім застосовувати до них відповідні коефіцієнти скорочення, передбачені для незакінченого злочину в ст. 68 КК України, і вже згодом за наявності для того підстав ще раз застосовувати правила скорочення, вказані в ст.ст. 69 та 69¹ КК України.

На нашу думку, вирішення розглянутих, а також багатьох інших проблем, які стосуються правил призначення покарання за незакінчений злочин, перш за все, потребує відповіді на питання про те, в якій спосіб повинна відбуватися диференціація кримінальної відповідальності за незакінчений злочин. Сумнівів немає в тому, що така диференціація все ж таки повинна відбуватися. Адже очевидно, що окремі стадії вчинення злочину відрізняються різною суспільною небезпекою. Наприклад, якщо стадію готування до злочину утворюють діяння, які взагалі знаходяться за межами об'єктивної сторони складу злочину, то, безумовно, що, за загальним правилом, ця стадія є менш небезпечною порівняно зі стадією замаху на злочин, що повинно знати відображення при диференціації кримінальної відповідальності за незакінчений злочин [4, с. 198]. В цьому відношенні треба підтримати вчених, які критикують кримінальне законодавство тих держав, в яких не проводиться такої диференціації [12, с. 13]. Водночас, треба визнати, що така диференціація не може відбуватися у такий примітивно-механічний спосіб скорочення максимального строку чи розміру покарання, як це має місце в чинному КК України. Проаналізовані проблеми яскравий приклад того, до чого фактично призводить така диференціація у правозастосуванні.

Розглядаючи окремі питання гуманізації кримінальної відповідальності відповідно до Закону України від 15 квітня 2008 р. "Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності", В.І. Тютюгін в цілому підтримує ідею законодавця і обраний спосіб пом'якшення кримінальної відповідальності за незакінчений злочин. Разом з тим, вчений цілком слушно, на наш погляд, вважає, що обов'язок суду в усіх випадках незакінченого злочину скорочувати максимальну межу або розмір покарання не дозволяє повністю реалізувати принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності. Адже нерідко трапляються випадки, вважає він, коли особливо тяжкий злочин (наприклад, вбивство за обтяжуючих обставин) не доводиться до кінця лише завдяки зусиллям (іноді надзвичайним) самого потерпілого або інших осіб (працівників правоохоронних органів, лікарів тощо), а потерпілий від такого незакінченого злочину внаслідок замаху на його життя назавжди залишається прикутим до ліжка. З огляду на це, В.І. Тютюгін вважає існуючий законодавчий підхід надто формалізованим і пропонує передбачити не обов'язок, а право суду пом'якшувати покарання за незакінчений злочин [1, с. 316-317].

Принагідно зауважимо, що враховуючи такого роду випадку свого часу І.С. Тішкевич допускав теоретичну можливість призначення за готування до злочину чи замах на злочин більш тяжкого покарання, ніж за відповідний закінчений злочин [13, с. 75]. І в цьому відношенні ми не можемо погодитися з думкою Л.С. Шутяка, який в своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому проблемам замаху на злочин, з урахуванням обов'язкових коефіцієнтів скорочення покарання за незакінчений злочин пропонує вирішувати питання про ступінь тяжкості незакінченого злочину, відповідно до ст. 12 КК України, тільки після фактичного застосування коефіцієнту скорочення [2, с. 5].

На наш погляд, ступінь реалізації злочинного наміру, а також характер вчинюваних особою діянь на стадії готування до злочину однозначно свідчать про те, що за своїми об'єктивно-суб'єктивними ознаками ця стадія є найменш небезпечною порівняно з наступними стадіями вчинення злочину. Це у свою чергу повинно зумовлювати таку диференціацію кримінальної відповідальності за готування, яка би чітко відображала це і відмежовувала її від усіх інших стадій. Тобто законодавець повинен не просто скорочувати строк чи розмір максимального покарання, передбаченого в санкції статті Особливої частини, у випадку притягнення особи до кримінальної відповідальності за готування до злочину, але й забезпечити таку конструкцію відповідальності, щоб винний у вчиненні готування до злочину за жодних умов не міг бути засудженим до більш тяжкого покарання, яке передбачене за більш небезпечні стадії злочину. Стадія готування до злочину повинна бути чітко відокремлена законодавцем від усіх інших стадій вчинення злочину у тому числі і видами покарань, які можуть бути застосовані до винної особи. Тобто, мінімальне покарання за замах на злочин повинно бути у всякому разі більш суворим, ніж максимальне покарання за готування до злочину. Неприпустимими, на нашу думку, є випадки, які допускають можливість призначення однакового або навіть більш тяжкого покарання за різні за своєю суспільною небезпекою стадії вчинення злочину. Звісно, що досягти такого стану неможливо лише шляхом скорочення розмірів чи строків покарань. Вирішення цього питання потребуватиме від законодавця диференційованого підходу (конструювання окремих санкцій) щодо готування до кожного злочину.

Аналогічно по суті повинно вирішуватися і питання про конструкцію кримінальної відповідальності за замах на злочин. Диференціація кримінальної відповідальності за цю стадію вчинення злочи-

ну також не повинна обмежуватися скорочення максимального строку чи розміру покарання. Адже тільки максимальна диференціація кримінальної відповідальності з урахуванням конструкцій санкцій статей Особливої частини може забезпечити адекватне відображення суспільної небезпеки цієї стадії вчинення злочину.

Використана література:

1. Тютюгін В.І. Питання гуманізації кримінальної відповідальності та їх реалізація в деяких законодавчих новелах / В. Тютюгін. – Проблеми боротьби зі злочинністю. – 2009. – № 100. – С. 313-323.
2. Шутяк Л.С. Кримінальна відповідальність за замах на злочин за кримінальним правом України / Л. Шутяк: автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. юрид. наук. – Львів, 2012. – 18 с.
3. Редин М. Концепция совершенствования законодательства об ответственности за преступления по степени их завершенности / М. Редин. – Уголовное право. – 2005. – № 1. – С. 64-67.
4. Николаева О.Н. Назначение наказания за неоконченное преступление / О. Николаева // Вестник Удмурдского университета. – 2005. – № 6. – С. 194-202.
5. Благоев Е.В. Назначение наказания / Е. Благоев. – Ярославль, Ярослав. гос. ун-т, 2002. – 176 с.
6. Питецкий В. Назначение наказания за неоконченное преступление / В. Питецкий // Уголовное право. – 2001. – № 4. – С. 60-61.
7. Бурдін В.М. До питання про поняття кримінальної відповідальності за КК України / В. Бурдін // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 9 (47). – С. 64-74.
8. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні / В. Бурдін. – К. : Атіка, 2004. – 240 с.
9. Гарманов В.М. Конкуренция уголовно-правовых норм при назначении наказания : учеб. пособие / Под ред. д-ра юрид. наук, проф. В.А. Никонова. – Тюмень : Тюменский юрид. ин-т МВД РФ, 2006. – 104 с.
10. Иногамова-Хегай Л.В. Рекомендации по квалификации преступлений и назначению наказания в условиях меняющегося законодательства и нестабильной судебной практики / Л. Иногамова-Хегай // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11 – 12 жовт. 2012 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2012. – С. 408-414.
11. Марін О.К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. Марін. – К. : Атіка, 2003. – 224 с.
12. Иванчина С.А. Оконченное преступление: закон, теория, практика / С. Иванчина: автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. юрид. наук. – Саратов, 2012. – 25 с.
13. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву / И. Тишкевич. – М. : Госюриздат, 1958. – 204 с.